

Dokumenty o exilovém sociálně demokratickém politikovi Josefu Bělinovi v britských archivech

► Sylva Šimsová

Dne 21. července 1948 vzdal sociálně demokratický politik Blažej Vilím¹ na schůzi Ústředního výkonného výboru Československé sociální demokracie počtu zemřelému členovi tohoto výboru, odborovému předákovi, politikovi a redaktorovi *Londýnských listů* Josefu Bělinovi. V zápisu schůze se píše:

„Ocenil jeho práci v dělnickém hnutí, kterému zesnulý oddaně sloužil celý svůj život. Byl to statečný bojovník, vášnivý demokrat a přesvědčený socialista. Vřelý poměr k své vlasti a národu mu nezabraňoval, aby byl stejně oddaným vyznavačem myšlenek mezinárodního dorozumění a solidarity.

Jeho život, jako život každého poctivého a chudého člověka, byl vyplněn těžkou prací. Soudruh Bělina vykonal mnoho velké a záslužné práce pro věc Československa i pro věc demokratického socialismu, jehož byl výrazným představitelem. Pracujícím lidu v Československu, mezinárodnímu socialistickému hnutí a zejména československé sociální demokracii odešel muž, jehož ztráta bude dlouho pocíťována. Zejména v emigraci, kde se znovu plně zapojil do práce, zůstane po něm velká mezera.

Soudruh Bělina viděl jasně vývoj posledních let, správně předvídal a činil závěry. Jeho názory, které jsou uloženy v článcích, napsaných do jeho Londýnských listů, jsou toho jasným dokladem. Postavil se rozhodně proti nové komunistické diktatuře v ČSR, jako celou válku stál v prvních řadách proti diktatuře nacismu a fašismu, proti každému násilí a nesvobodě. Také po únorových událostech věděl, kde je jeho místo a zapojil se cele do nové práce.

Jeho předčasný odchod budeme všichni bolestně pocíťovat. Jménem Československé sociální demokracie, jíž byl Bělina vynikajícím představitelem a funkcionářem, skláníme se všichni v hlubokém smutku a vděčnosti nad jeho mrtvým tělem.

Čest jeho památce.”²

1 Blažej Vilím (1909–1976), sociálně demokratický politik a novinář; 1945–1948 generální tajemník ČSSD ve vlasti, 1948–1950 v exilu, 1971–1974 vydavatel časopisu *Perspektivy socialismu*. (Československé dokumentační středisko)

2 VILÍM, Blažej: *K úmrtí s. Josefa Běliny, 21. července 1948*. British Library 74983 f 52.

Co víme o Josefu Bělinovi

Informace o Josefu Bělinovi se dnes těžko hledají. S výjimkou slovníku sociálních demokratů *Průkopníci a pokračovatelé* a internetové databáze Československého dokumentačního střediska,³ není jeho jméno uvedeno v žádných životopisných slovnících.

Ani v anglických pramenech se o něm mnoho nepíše. Publikace, které vydal za svého pobytu ve Velké Británii, jsou sice uloženy v British Library,⁴ avšak sbírka jeho literární pozůstalosti neexistuje. Pouze několik dokumentů, které dostal Blažej Vilím od Bělinovy ženy po jeho smrti, je ve Vilímově fondu v British Library. Několik dokumentů nalezneme také v National Archives v Londýně⁵, v Trade Union Congress archivu v Modern Records Centre university ve Warwicku⁶ a v Labour History Archive & Study Centre v Manchesteru⁷.

Osobní život

Informace o osobním životě Josefa Běliny pocházejí jednak z přihlášek v Czech Refugee Trust Fund,⁸ kam se on i jeho žena zapsali v roce 1939 jako uprchlíci, jednak ze žádosti jeho ženy o britské občanství v roce 1950.⁹

Josef Bělina se narodil 26. prosince 1893 ve Velkém Oseku u Kolína; vyznáním byl evangelík. Po vyučení strojním zámečnickem v Mladé Boleslavi odešel na praxi do Švýcarska, kde pobýval v letech 1911 až 1919. Pracoval nejprve v továrnách ve svém oboru, později se zapojil do švýcarského odborového hnutí a sociální demokracie a přispíval i do sociálně demokratického tisku. Po vzniku Československé republiky se vrátil do vlasti a od roku 1919 spolu s Antonínem Hamplem pracoval v sociálně demokratické straně. Byl tajemníkem Svazu kovodělníků a redaktorem časopisu *Zájmy kovodělníků*.

Mezi lety 1927 a 1933 se věnoval protinacistické činnosti, se svými projevy vystupoval jako řečník v Německu a potom v Československu.¹⁰ Do Velké Británie přicestoval Josef Bělina 8. března 1939 na československý pas č. 18371, platný do 19. července 1939.

3 TOMEŠ, Josef: *Průkopníci a pokračovatelé: Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878–2003*. Demos, Praha 2004; www.csds.cz. Bělinovo jméno není na příklad ve slovníku TOMEŠ, J. a kol.: *Český bibliografický slovník 20. století. 3 svazky*. Paseka, Praha 1999, ani ve slovníku CHURÁŇ, Milan a kol.: *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století. 2 svazky*. Libri, Praha 1998.

4 British Library (Britská knihovna) www.bl.uk.

5 The National Archives (Národní archiv) www.nationalarchives.gov.uk.

6 Trade Union Congress (Svaz odborů); Modern Records Centre (Středisko moderních dokumentů – 20. století) modernrecords.warwick.ac.uk.

7 Labour History Archive & Study Centre (Archiv Labour Party 82.71.77.169/introarchive.htm).

8 Czech Refugee Trust Fund (lze přeložit jako Svěřenecký fond pro české – československé uprchlíky; původně British Committee for Refugees from Czechoslovakia).

9 The National Archives HO/294/543, reg. no. 5093; HO 294/543 reg. no. 5093A; HO 405/4056.

10 The National Archives HO/294/543.

Přiletěl vyjednávat emigraci československých dělníků z československých leteckých továren do země britského impéria.

Za stejným účelem odjel také 12. března 1939 do Paříže, kde jej zastihlo německé obsazení Čech a Moravy, takže se nemohl vrátit domů. Poté, co pro něho o povolení zažádal prezident odborového svazu Amalgamated Engineering Union¹¹ pan J. C. Little, doporučil British Committee for Refugees from Czechoslovakia,¹² aby Josef Bělina dostal souhlas k návratu do Velké Británie. Tam přijel 28. března 1939 s vízem na dobu jednoho měsíce. Jeho žena za ním přijela 22. května 1939.¹³

Při příjezdu do Británie uvedl jako své povolání: „redaktor“. Mluvil česky, slovensky, německy, francouzsky – anglicky se asi teprve učil. Na bankovním kontě měl 120 liber. Zpočátku byl závislý na finanční podpoře, kterou

mu poskytoval Czech Refugee Trust Fund. Nejprve bydlel na adrese 7 Taunton St., London WC1, po roce se odstěhoval do 13 Fernside Avenue, London NW 7. Ubytování ho stálo 26 šilinků týdně.

Jeho žena Lotty (Emilie Charlotta) Bělinová, rozená Gabertová, se narodila 20. listopadu 1893 v Trnovarech (bývalý okres Teplice); byla bez vyznání. Vystudovala učitelský ústav a do roku 1921 toto povolání vykonávala. Po příjezdu do Británie však jako své zaměstnání uvedla: „v domácnosti“. Za manželem přijela na český pas č. 9342 platný do 24. května 1941. Přistála v přístavu Harwich dne 22. května 1939 s vízem bez časového omezení. Po příjezdu neměla Lotty Bělinová žádné zaměstnání, pravděpodobně proto, že to bylo podmínkou jejího vstupního víza. Po Bělinově smrti (20. července 1948) si vydělávala pronájemem pokojů ve svém domě.

V její žádosti o britské občanství je napsáno, že je Bělinovou druhou ženou. Zde je vysvětlení: V roce 1921 získala místo redakční asistentky v sociálně demokratických novinách *Právo lidu*,¹⁴ kde se seznámila s Josefem Bělinou, který v té době žil se svou první ženou v odloučeném manželství.¹⁵ Lotta s ním žila od roku 1926, a když se konečně v roce 1928

11 Amalgamated Engineering Union – Odborový svaz technických pracovníků.

12 British Committee for Refugees from Czechoslovakia – Výbor pro uprchlíky z Československa (později Czech Refugee Trust Fund).

13 Před odjezdem do Británie bydleli Bělinovi v Praze 7, Strojnická 31.

14 *Volksrecht* (zal. 1898), časopis švýcarské sociálně demokratické strany. Není docela jasné, zda existoval také český časopis s tímto jménem. V žádosti o britské občanství je napsáno „[...]she became the assistant editor of the Czech Social Democrat newspaper *Volksrecht*“ – nejspíše jde o český časopis *Právo lidu* (zal. 1893).

15 Josef Bělina se poprvé oženil se Zuzanou Engiovou pravděpodobně 9. 11. 1919. (NA)

Cestovní doklad Josefa Bělíny platný do všech států, mimo SSSR.

(Charlotte)
Jméno a příjmení *Emilie Bělinová roč. Gebertová*
zaměstnání *manželka reaktorů*
rok, den a měsíc narození *20. 11. 1893*
roditiče *Tmoraný* polit. okres *Teplice - Tanov*
příslušnost *Březaný* polit. okres *Kobín*
bydliště *Praha 11. 1752 Biskupská 7.*
náboženství *keř* stav *vdaná*
rodiče *Daniel - Berta roč. Dicalová*
manžel *Josef*

Nový cest. pas. Prodl. a rozš.
 Platí k cestě do *veškeré evrop.*
st. p. - o ciz. z.
 a zpět
 na dobu do *24/5 1934.*
 účel a cíl cesty *ke polanám*

Popis osoby:
 ženy
brat.
sida
lmida
✓

Emilie Charlotte Bělinová

Spolucestující:		
Jméno	Poměr	Doba a místo narození

Vyhotoveno na základě:
policejní s manželkou
 Cestovní pas čís. *28153* z *Prahy 16/8. 1928. kde byla přetm...*
 Domovský list (potvrzení o domov. přísluš.) z *manžile Březan 27/6. 1928. o. 279.*
 Křestní (rodný) list
 Oddací list *z mag. r. Páre 9. 18. 1928. o. j. 34024 / oddání 9. 18. 28.*
 Přihláška bytová *ke dnu 20/11. 28. St. obc. úřadu*
 Osvědčení berní správy v

Vojenské doklady:
 Ročník odvodu vojenská knížka
 osvědčení dopl. okr. vel. v
 hodnost a branný poměr přidělen u

Cestovní doklad Emilie Charlotte Bělinové.

Po svatbě Lotta Bělinová z *Práva lidu* odešla, ale dále psala články a přednášela o sociální demokracii. V roce 1930 byla zvolena tajemnicí Československé ligy pro lidská práva,¹⁶ ale po dvou letech z ní vystoupila, neboť, jak napsala ve své žádosti o britské občanství – „[...]tam pronikli komunisté“.

Bělinovi byli bezdětní, děti měl Josef Bělina z prvního manželství. Jeden ze synů ho v roce 1948 navštívil během jeho léčení ve Švýcarsku.¹⁷ Z Bělinovy korespondence vyplývá, že od ledna 1947, kdy měl vážnější operaci,¹⁸ býval často nemocen. Během dubna 1948 se léčil v Luganu.

Není jasné, jakou nemocí trpěl. Zachovalo se několik dopisů s Blažejem Vilímem.¹⁹ V jednom mu píše o tom, že ho navštívil mladší syn, kterému bylo tehdy devětadvacet let. V dalším dopise se zmiňuje o svém krevním tlaku. V červenci 1947 napsal: „Už jsem se zotavil díky kyslíku a glukose a asi milionu jednotek pencilinu, ale můj krevní oběh není v pořádku. Mám problémy s pravou rukou, jak uvidíte z podpisu, za což se omlouvám.“²⁰

V květnu 1948 už byl nazpět v Británii, ale nedlouho poté, dne 20. července 1948 v Londýně zemřel. Ve své poslední vůli, podepsané dne 12. října 1941 a projednané až 2. června 1956 (!), odkázal Josef Bělina svou ženu do péče Dr. Edvarda Beneše, prezidenta Československé republiky.

V rozhlase

Během války se Josef Bělina podílel na rozhlasovém vysílání pro Československo devadesáti sedmi projevy z Anglie a Ameriky.²¹ Práce v rozhlase ho velice zajímala a byl by ji rád rozšířil, jak nasvědčuje písemná odpověď Jana Masaryka na jeho názory o tomto tématu: „*Souhlasím s Vámi o nevyčerpaných možnostech českého zpravodajství v rozhlase. Dalo by se dělat mnoho užitečných věcí. Víte však sám, a odpověď BBC Vám to potvrzuje, jak pomalu se zde věci rodí.*“²²

Bělinovy projevy v rozhlase byly anonymní, aby neublížil lidem doma. Ve fondu Blažeje Vilíma v British Library se zachoval jeden text Bělinova vysílání z BBC, na kterém je přípis – přísně zakázáno uvádět jméno autora.²³

16 Založena v roce 1929 z iniciativy tehdejšího ministra zahraničních věcí ČSR Dr. Edvarda Beneše.

17 Další informace o synovi a ostatních dětech se v dostupných dokumentech nenajdou.

18 Podrobnosti této operace nejsou známy.

19 Informace jsou vybrány z následujících dopisů: Bělinův dopis Vilímovi z 11. 4. 1948. British Library 74983 f 45; Vilímův dopis Bělinovi ze 13. 4. 1948. British Library 74983 f 46; Bělinův dopis Vilímovi ze 16. 4. 1948. British Library 74983 f 47; Bělinův dopis Vilímovi z 21. 5. 1948. British Library f 50.

20 Bělinův dopis Herbertu Traceymu ze 3. 7. 1947. Trade Union Congress 292/943.7/3; Bělinův dopis Thewlisovi z 11. 7. 1947. Trade Union Congress 292/943.7/3.

21 Bělinův dopis Zdeňku Fierlingerovi (představenstvu strany) z 9. 4. 1946. British Library 74983 f 37–9.

22 Dopis Jana Masaryka Josefu Bělinovi z 31. 10. 1939. British Library 74983 f 2.

23 *Bělina script BBC Czechoslovak programme ze dne 23. června 1942.* British Library 74983 f 6–7. (V BBC se textům říkalo „scripts“.)

Činnost v Czech Refugee Trust Fund (CRTF)

Josef Bělina a jeho žena Emilie Charlotta byli zaregistrováni v CRTF pod číslem 5093. V registračním záznamu se píše: „*Pan Bělina přišel do Anglie na základě dopisu Miss Layton.*²⁴ *Zatím není jasné, jestli za něho převezme odpovědnost Amalgamated Engineering Union nebo náš výbor.*” (Tzn. CRTF.)

V březnu 1939 byl Bělina jednou ze tří osob, které předsedaly skupině českých uprchlíků v CRTF: lékař Miloš Vejchoda-Ambros (1905–?) za nezávislé, Anežka Hodinová-Spurná (1895–1963) za komunisty a Josef Bělina za sociální demokraty. Bělina si v dopise jednomu ze svých anglických přátel stěžoval, že „*komunisté tam nemají právo být, protože podléhají sudetskému komunistickému politikovi Gustavu Beuerovi [1993–1947], který vede komunistickou skupinu.*“²⁵ V listopadu 1939 poukázal v dopise Williamu Gilliesovi,²⁶ mezinárodnímu tajemníkovi Labour Party na to, že po uzavření německo-sovětského paktu není možné, aby sociální demokraté spolupracovali s komunisty.²⁷ V ubytovnách pro uprchlíky šířili komunisté svou propagandu, spolupracovali s místními britskými komunisty a ovlivňovali umístování českých uprchlíků do internačních táborů.²⁸

Na začátku roku 1940, pravděpodobně po reorganizaci skupin v CRTF, vedl Josef Bělina skupinu sociálně demokratických uprchlíků z Československa.²⁹ Napsal o tom retrospektivně v roce 1946: „*Působil jsem jako předseda sociálně-demokratické skupiny československých uprchlíků, která čítala 327 členů.*“³⁰

Později jsou v dokumentech o CRTF zaznamenány dvě sociálně demokratické skupiny: česká, kterou vedl Josef Bělina, a německá, kterou vedl Wilhelm (Vilem) Sander.³¹

První dva roky měl Bělina k dispozici kancelář v Bloomsbury House, což byl dům, ve kterém byly umístěny organizace pečující o uprchlíky. Na konci roku 1940 pracoval doma, protože v kanceláři se po náletu na Londýn nedalo pracovat.³²

V roce 1940 byli všichni „*přátelští cizinci*“ (*Friendly Aliens*) z bezpečnostních důvodů prozkoumání výzvědným oddělením policie, odpovědným za státní bezpečnost. V ohodnocení Bělinovy činnosti v této souvislosti se píše:

„*Od příjezdu do Spojeného Království pomáhal British Committee for Refugees from Czechoslovakia a později CRTF, společně s jinými předními uprchlíky z Československa, pečovat o uprchlíky [...] Trust si povšiml, že Bělina při této práci vždy vykazoval pevnou stranickou loyaltitu, a právě ta ho při různých příležitostech přivedla do konfliktu se zájmy Trustu.*“³³

24 Miss Layton byla jedna z pracovnic CRTF.

25 Bělinův dopis z 12. 1. 1940 příjemci, jehož nejde identifikovat. The National Archives KV2/2714 8c.

26 William Gillies (1885–1958), mezinárodní tajemník Labour Party.

27 Gilliesův dopis Bělinovi z 3. 11. 1939. Labour History Archive via CSDS.

28 Bělinův dopis z 12. 1. 1940 příjemci, jehož nejde identifikovat. The National Archives KV2/2714 8c.

29 The National Archives HO 294/39.

30 Bělinův dopis Fierlingerovi (představenstvu strany) z 9. 4. 1946; British Library 74983 f 37–9.

31 Wilhelm Sander (1895–1978), německý sociálně demokratický politik. Vilem Sander 31/1/40. The National Archives KV 2/2715 19b.

32 Bělinův dopis adresovaný „*To TUC Comrades*“ z 21. 12. 1940. Trade Union Congress TUC 292/943.7/5.

33 Podrobnosti, o jaký konflikt jde, nejsou v záznamu udány. The National Archives HO 294/543.

Z tohoto ohodnocení vyplývá, že Josef Bělina jednal odvážně a přímě, což mu zřejmě někteří lidé zazlívali.

Činnost v exilové sociální demokracii

V červnu 1939 byl zvolen Ústřední výbor Československé sociální demokracie v exilu. Jeho členy se stali: Josef Bělina, Dr. Karol Braun (dříve předseda Svazu sociálně demokratických lékařů v Bratislavě),³⁴ Andreas Karolyi (dříve tajemník sociální demokracie v Užhorodě)³⁵ a Marie Jakerlová (dříve redaktorka týdeníku sociálně demokratických žen). Bělina napsal Gilliesovi, že je důležité, aby v ústředním výboru byly reprezentovány všechny národnosti, jako tomu bývalo v Československé sociálně demokratické straně ve vlasti.³⁶

O několik měsíců později byla vytvořena reprezentace sociální demokracie v zahraničí, které předsedal Rudolf Bechyně (dříve náměstek předsedy vlády)³⁷. V londýnském Ústředním výboru byli slovenský sociální demokrat Jan Bečko (1889–1972), novinář a odborový pracovník Josef Kosina (1905–1977) a Josef Bělina. V pařížském Ústředním výboru působili novinář Dr. Gustav Winter (1889–1945), sociálně demokratický politik Otto Stolz a sociálně demokratický politik Dr. Bohuslav Ečer (1893–1954).

Zároveň také vznikla reprezentace československých odborářů ve spolupráci se sudetskými odboráři. Ve výboru byli Josef Bělina (dříve ve Federaci kovodělníků v Praze), Jan Bečko (dříve člen parlamentu a redaktor časopisu *Federace horníků*), Hugo Glaser³⁸ (dříve ve Svazu soukromých pracovníků v Karlových Varech), Josef Kosina (dříve pracovník odborového hnutí v Praze), Andrew Karolyi (dříve redaktor časopisu karpatoruských a maďarských odborových svazů v Užhorodě), Josef Lenk³⁹ (dříve v Mezinárodní federaci soukromých zaměstnanců).⁴⁰

Mezi dokumenty, které se zachovaly ve fondu Blažeje Vilíma v British Library, je záznam z konference „*skupiny bývalých funkcionárov československej sociálně demokratickej strany robotníckej a národnej strany práce*,” která se konala dne 20. srpna 1944 ve Wayfarer's Club v Londýně.⁴¹

34 Karol Braun (?-?) datum narození a úmrtí není známo.

35 Andreas/Andrew Karolyi – křestní jméno je uváděno v dokumentech v různých verzích. V seznamu uprchlíků CRTF je ještě další verze: Karoly (Carroll) Ondřej, (nar. 1906), emigroval do USA. Prof. G. Andrew Karolyi v Ohio by mohl být jeho syn.

36 Bělinův dopis Gilliesovi z 22. 6. 1939. The National Archives.

37 Rudolf Bechyně (1881–1948), sociálně demokratický politik; 1940–1941 předsedou Státní rady v Londýně.

38 Glaser Hugo (1893?-?).

39 Lenk Josef (1902–1985).

40 Bělinův dopis Waltru Citrineovi z 10. 3. 1940. Trade Union Congress 292/943.7/5.

41 Dokument z 20. 8. 1944. Z archivu Josefa Běliny – předáno vdovou Blažeji Vilímovi. British Library 74983 f 8–18.

V Československé zprostředkovatelně práce

Na jaře roku 1941 byl Josef Bělina jmenován předsedou Československé zprostředkovatelně práce (18 Devonshire Street, London W1). Československo-britský úřad práce v Londýně byl zřízen dohodou mezi britským ministerstvem práce a československým ministerstvem sociální péče za účelem využití pracovní síly asi 13 000 československých státních občanů sídlících v Británii a jejich zapojení do spojeneckého válečného úsilí.⁴²

Politická činnost během války

Během války byl Josef Bělina členem poradního sboru při exilovém ministerstvu zahraničních věcí. V říjnu 1941 byl československou vládou v Londýně vyslán jako poradce na mezinárodní konferenci práce do New Yorku a Washingtonu. Udržoval čilý styk s britskou Labour Party. Později o tom napsal:

„Ve Velké Británii jsem vykonal pro Labour Party, odborové organizace, britské ministerstvo informací i pro britskou armádu, námořnictvo a letectvo 324 přednášky, jež mne zavedly po celé zemi a do všech velkých továren a loděnic. Po 5 let účastnil jsem se vedle soudruhů Ing. Jaroslava Nečase⁴³ a Dr. Gustava Wintra asi 80 schůzí dvou mezinárodních poradních sborů při Labour Party, 3 mezinárodních konferencí a všech válečných i poválečného sjezdu Labour Party.“⁴⁴

Labourističtí politikové, se kterými si psal, byli především William Gillies a Herbert Tracey, úředník v Trade Union Congress. Svěřoval se jim se svými problémy. Například v říjnu 1939 napsal Josef Bělina Gilliesovi:

„Jak si můžeme posílat poštou kritiky týkající se Dr. Beneše, když je naše pošta censurována. Naše kritika se týká toho, že exilová vláda je příliš ovlivňována pravicí a že byrokracie a armáda jsou ve vládě příliš silně zastoupeny. Ale jak si to můžeme napsat, když každou řádku dostane do ruky člověk, kterého se naše kritika týká.“⁴⁵

Bělinova korespondence byla skutečně cenzurou čtena; například v jednom z archivních dokumentů „Special Branch“ je citován jeho dopis, který byl zachycen v poště.⁴⁶

42 Dopis Ministerstva sociální péče Bělinovi z 3. 3. 1941. British Library 74983 f 3. Bělinův dopis Fierlingerovi (představenstvu strany) z 9. 4. 1946. British Library 74983 f 37–9; Bělinův dopis Vincentu Tewsonovi z 16. 2. 1941. Trade Union Congress TUC 292/943.7/5.

43 Jaromír Nečas (sic! Bělina udělal chybu, když napsal „Jaroslav“) (1888–1945), sociálně demokratický politik.

44 Bělinův dopis Fierlingerovi (představenstvu strany) z 9. 4. 1946. British Library 74983 f 37–9.

45 Bělinův dopis Gilliesovi ze 14. 10. 1939. Trade Union Congress 292/943.7/6.

46 The National Archives KV 2/2724 222a 15/4/41.

Hřestovce

Právní zastupitelství

u Kutné Hoře

K právnímu ze dne 26. 9. 1934 č. M. 2839/34

se sděluje, že Josef Bělin, nar. 26. 12. 1898 v Vilémě Brně, okr. Kolín, podle opise trestního listu zapsaného pod jménem státního technického zkušebního ústavu ve Vilémě Brně byl odsouzen zrušením rozsudky státního soudu v Litoměřicích ze dne 20. 10. 1923 č. 1214/23 pro přešl. dle čl. II. zák. ze dne 18. 10. 1868 č. 142 ř. z. k vězení na dobu 3 dnů a později ze dne 22. 7. 1925 č. 5799/24 pro přešl. dle 4 10 zák. o řízení k peněžité kauce 50 Kč, v. 3 dnům vězení.

15. 10. 34

VYPRÁVENO:

18. X. 1934

Vztah k národnostní otázce

Z Bělinových dopisů vysvítá, že mu záleželo na spolupráci všech národností. Zdůrazňoval, že v československé sociální demokracii vždy byli Češi, Slováci a Maďari. V plánech činnosti odborového hnutí v exilu doporučoval spolupráci se sudetskými, německými a rakouskými odboráři.⁴⁷ V jednom dopise Gilliesovi radí:⁴⁸ „*Pozvete-li německé a rakouské soudruhy, měli byste také pozvat sudetské.*“ A dodává: „*Z naší strany nemáme výhrady proti pozvání Jaksche⁴⁹ a Reitnera⁵⁰.*“

Vztah ke „Special Branch“

Josef Bělina spolupracoval se „Special Branch“ – výzvědným oddělením policie, které mělo odpovědnost za státní bezpečnost. V jednom z jeho dokumentů – signálním svazku PF 60945 – nacházíme odkaz na jeho osobní svazek, který se však v archivu nenachází. Buď dosud nebyl otevřen, nebo byl skartován.⁵¹

V jiném svazku „Special Branch“ je krátké Bělinovo ohodnocení z roku 1941: „*Bělinu dobře známe. Vede skupinu českých sociálních demokratů v CRTF. Už delší dobu nám dodává informace a má dobré kontakty v Transport House⁵². Jeho informace jsou většinou věcné.*“⁵³

Josef Bělina byl označen za „pravici“ v sociální demokracii a nebylo pochyby o jeho věrnosti.⁵⁴ V lednu 1941 napsal Bělina pro „Special Branch“ zprávu o komunistické činnosti v exilové organizaci Young Czechoslovakia.⁵⁵

Na komunistickou činnost bylo v té době mnoho stížností. V dopise Gilliesovi popisuje Bělina například situaci v lesnictví, kde jsou „*uprchlíci*“ nuceni komunistickými vedoucími pracovat pomalu, „*aby král nezbohatnul*“ a „*aby se nepomáhalo válce.*“⁵⁶

47 Bělinův dopis Gilliesovi z 22. 6. 1939. The National Archives; Bělinův dopis Gilliesovi ze 14. 10. 1939. TUC 292/943.7/6; Bělinův dopis Citrineovi z 10. 3. 1940. Trade Union Congress 292/943.7/5. (Walter Citrine, generální tajemník GPU, 1887–1983.)

48 Bělinův dopis Gilliesovi ze 4. 7. 1940. Labour History Archive LSI 25/1/8.

49 Jaksch Wenzel (1896–1966), sudetský sociální demokrat.

50 Reitner (?–?) pravděpodobně sudetský sociální demokrat.

51 The National Archives KV 2/2724 232a, odkaz na sign. svazku PF 60945.

52 Transport House – londýnská budova, ve které sídlí odborový svaz Trade Union Congress.

53 Dopis policejního inspektora C. Gilla adresovaný „*To Special Branch*“ z 5. 1. 1941. The National Archives KV/2720 159b.

54 [Zpráva] ze dne 26. 4. 1941. The National Archives KV 2/2724 232a; [Zpráva] ze dne 15. 5. 1941. The National Archives KV 2/2724 239a; [Zpráva] ze dne 22. 5. 1941. The National Archives KV 2/2724 259a; Transport House bylo hlavní sídlo Trade Union Congress

55 *Young Czechoslovakia* 1/1941. The National Archives KV2/2720 159a; *Three years of Young Czechoslovakia, London, Young Czechoslovakia, 1942 or 1943*; BL RF.1999.a.32. (*Young Czechoslovakia – Mladé Československo.*)

56 Bělinův dopis Gilliesovi z 27. 1. 1941. The National Archives KV2/2721 175.

MEZINÁRODNÍ ZASILATELSKÁ KANCELÁŘ
ERBEN A GERSTENBERGER, PRAHA
 FILIÁLKA: BRATISLAVA, Uhorská 22.
 Zastoupení: VÍDEŇ I., Helfferstorferstrasse 4.

MEZINÁRODNÍ A ZÁMORSKÉ DOPRAVY. V
 SBĚRNÉ SLUŽBY
 DO A ZE VŠECH PRŮMYSLÝVÝCH STŘEDIŠK.
 PROCLIVÁNÍ. - REEXPEDICE. - POJIŠTVOVÁNÍ.
 VLASTNÍ SKLADISTĚ S PŘÍPOJKOU NA KOLEJE.
 DOPRAVA NÁBYTKU. - VLASTNÍ POVOZY.

Při odpovědi
Gf.
 račte uvést

PRAHA II., dne 12. května 1939
 Petrákové nám. 7

TELEFON:
 Praha: 61257, 61258, 60034
 Bratislava: 182

CLEARINGOVÉ ŘÍZENÍ:
 Pražská pošt. spoř. čís. 20.335
 Rakouská pošt. spoř. čís. 20.335
 Uheraká pošt. spoř. 2215

ŽÍROVÝ ÚČET:
 Živnostenská banka v Praze
 Anglo-československá a Pražská úvěrní
 banka v Praze
 Česká eskomptní banka a úvěrní ústav
 v Praze
 Česká banka Union v Praze

ADRESA PRO TELEGRAMY:
 Erbenberger Praha
 Erben Gerstenberger Bratislava Uhorská
 ABC Code 5th Ed.

Titl.
 Policejní ředitelství
 v Praze.

Žádáme o lask. potvrzení seznamu
 stěhovačích svršků paní
 Charlotty Bělinové, naroz. dne 20.XI.1893
 v Trnovanech, příslušná do Břežan, bytem
 v Praze VII., Strojnická 31, která se
 stěhuje k trvalému pobytu do Anglie/Londýna/

Dávka účtována

Blok č. 1684
Juxta čís. 055
 Em 1936. 288.548

na dávku za úřední úkon
 ve věcech správních dle
 saz. pol. sazby
 nařízení č. 248/35.

10 Kč (deset Kč)

Malý konceptní Sa. Přijetí účtovatelů.
 Z. f. ř. VI-10.769 ai 1936.
 Charlotte Bělinová

S veškerou úctou

74 20
 5 Py 1404/39
 Prudký

Pro nář. velkých obchodů má platit výhradně až spediční
 avizování (Sp. Z.) vyhlášená ministerstvem obchodu 12. XI. 1928
 a všeobecná obchodní podmínky žurnosti spedičnické (VOPSb.)
 z 9. I. 1934. Nejsou-li Vam známy, zašlete nám poštovní oběnk
 jich výtisk.

Jeden z dokumentů nutných k stěhování Emilie Bělinové do Velké Británie, 12. května 1939.

Bělinovy noviny

Během války a těsně po ní – od října 1939 do října 1945 – vydal Josef Bělina vlastním nákladem celkem devadesát čísel zpravodajských listů *Listy přátelům*. Jeho cílem bylo utužit státní a stranickou morálku.⁵⁷ Název „Listů“ byl později poangličtěn na *Letters to Friends: Czechoslovak information (Listy přátelům: československé informace)*; některé články byly psány v češtině, jiné v angličtině. Bělina měl mezi labouristickými politiky mnoho přátel a chtěl, aby se informace šířily i mimo exil. O důvodu psát svůj zpravodajský list Gilliesovi napsal:

„Naši komunisté nyní podle rozkazu z Moskvy podporují ‚mírovou činnost‘ a dělají jí propagandu. Začal jsem proto psát přátelům a na jejich žádost jsem se rozhodl posílat tři nebo čtyři stránky každý týden.“⁵⁸

Zároveň vydal, opět vlastním nákladem, dvacet devět čísel *Czechoslovak Labour Bulletin (Československý labouristický bulletin)* po 1000 výtiscích, které posílal redakcím a význačným britským, americkým a kanadským politickým a hospodářským činitelům.

Po válce začal vydávat *Zprávy z domova* (poangličtěné na *News from Central Europe: Running survey on economic and social events – Zprávy ze střední Evropy: průběžný přehled ekonomických a sociálních událostí*), které vycházely až do jeho smrti v červenci 1948. Během Bělinovy poslední nemoci mu pomáhal Blažej Vilím se svou ženou Mirkou.⁵⁹

Od roku 1947 vydával Bělina také *Londýnské listy – London Letters: Fortnightly Review (Londýnské listy: čtrnáctidenní přehled.)*. V prvním čísle uvedl tento čtrnáctidenník slovy: „[...] poněvadž nejsme nadáni statky pozemskými, ale zato velkou podnikavostí, tedy zatím začínáme vařit z vody [...]“⁶⁰

Je zřejmé, že Josef Bělina časopis financoval z předplatného a svých osobních peněz. Mirka Vilímová v roce 1977, při třídění pozůstalosti manžela Blažeje Vilíma, napsala o *Londýnských listech*:

„Josef Bělina vydával Londýnské listy skoro do své smrti dne 20/7/1948. Po jeho smrti jsme se brzo přestěhovali k jeho vdově Lotynce a můj muž začal v pokračování Londýnských listů 6/1/1949. Rozhodnutím ÚVV ze dne 21/12/1949 mu byly noviny vzaty z ruky a překřtěny na ‚Socialismus a Demokracie‘, jejichž první číslo vyšlo 1/1/1950.“⁶¹

Sám Blažej Vilím o *Londýnských listech* uvádí:

„Po kolegovi a příteli Josefu Bělinovi přebírám noviny již podruhé. Poprvé – po okupaci Československa Němci – *Zájmy kovodělníků* – a nyní po jeho smrti – *Londýnské listy*.“⁶²

57 Bělinův dopis Fierlingerovi (představenstvu strany) z 9. 4. 1946. British Library 74983 f 37–9.

58 Bělinův dopis Gilliesovi ze dne 14. 10. 1939. Trade Union Congress 292/943.7/6.

59 Dopis Blažeje Vilíma Josefu Bělinovi ze 13. 4. 1948. British Library 74983 f 46.

60 *Londýnské Listy*, roč. 1, č. 1 ze dne 1. 10. 1947.

61 Mirka Vilímová o Bělinovi 1977. British Library 74978 f 53.

62 Vilímův dopis MacKenzie-Gillandersovi z 15. 11. 1948. British Library 74978 f 2.

Čtenáři *Londýnských listů* posílali do redakce svá uznání: „Chtěl bych zdůraznit, že mne překvapila vysoká úroveň LL, které jsou zajisté hodnými následovníky velikánů české žurnalistiky, Karla Havlíčka a TGM. Ostatní československé noviny vycházející v exilu, pokud se mi dostaly do rukou, nesnesou srovnání.”⁶³

„Jsem hrdý na to, že LL mají vysokou úroveň a jsou pro mne a mé známé krajany jako evangelium.”⁶⁴

Knižní publikace během války

Během války vydal Josef Bělina nákladem 45 000 výtisků (jako oficiální dokumentační publikace ministerstva zahraničních věcí) tři brožury o útlaku a odporu československého dělnictva: *Czechoslovakia: Land of freedom and democracy* (v roce 1942), *Czechoslovak Labour fights on* a *Czech Labour under Nazi rule* (v roce 1943). Předmluvu k těmto brožurám napsali britští labourističtí politikové William Gillies, George Dallas (1878–1961), David R. Grenfell (1881–1968).⁶⁵

V roce 1944 vydává v češtině Hamplovu knihu *Z krise ven*, která původně vyšla již v předválečných letech.⁶⁶

Vztah ke komunistům

K napětí mezi sociálními demokraty a komunisty přispívalo to, že komunisté v emigraci se dostávali do vedení uprchlických ubytoven, a po podepsání sovětsko-nacistického paktu se stavěli proti válce. Ti komunisté, kteří se stanoviskem své strany nesouhlasili, byli udáváni jako agenti gestapa.⁶⁷ Během prvního roku války napsal Josef Bělina ve svých *Listech přátelům*:

„Komunisty nikdo nepředělá, poněvadž kdyby je předělal, přestanou být komunisty. Je to hnutí úplně cizí celé mentalitě demokratického socialismu, a proto každý pokus o spolupráci musí ztroskotat [...]

Poměr ke komunistům musí být zásadně odmítavý. Konec kompromisnictví, které komunistům skýtá možnost krýt se, v zlých pro ně dobách, pod socialistickým kloboukem

63 Dopis G. M. Lingfielda Blažejí Vilímovi z 12. 12. 1948. British Library 74978 f 9.

64 Dopis Josefa Blažíka Vilímovi ze 4. 4. 1949. British Library 74978 f 29.

65 BĚLINA, Josef: *Czechoslovakia: Land of freedom and democracy*. Lincolns Prager, 1942. Preface by William Gillies, Sec. Of the International Dept of the Labour Party (*Československo: země svobody a demokracie*). BĚLINA, Josef: *Czechoslovak Labour fights on*. Lincolns Prager 1943. Preface by George Dallas J. P. Chairman of the Int. Sub-Comm. Of the LP (*Československá pracující třída pokračuje v boji*). BĚLINA, Josef: *Czech Labour under Nazi rule*. Lincolns Prager, 1943. Preface by D. R. Grenfell, MP (*Československá pracující třída pod nacistickou vládou*).

66 HAMPL, Antonín – BĚLINA, Josef: *Z krise ven*. (Published 1935 by the Czechoslovak Metalworkers Union in Prague) Republished 1944.

67 The National Archives KV 2/2715 19b 31/1/40.

*a budovat základnu pro příští rozvracení řad demokratického socialismu. Ruský vpád do Polska, a ještě více přepad Finska, podal důkaz, že ruská revoluce dala se ve svém konečném vývoji na cestu bonapartismu.*⁶⁸

Bylo to období, kdy se komunisté snažili mít v exilu co největší vliv. Pro svou přemočarost nebyl u nich Bělina oblíben. Jednou z bolestivých částí exilových dějin je exodus československých uprchlíků z Polska, při kterém docházelo k politické diskriminaci československých nekomunistů. O „záležitosti“ se málo vědělo, a dodnes se o této bolavé věci málo publikuje. Doktorka Josephine Bruegelová (1914–1925) o tom vypráví ve svých vzpomínkách:

*„Po 15. březnu [...] mnoho uprchlíků se dostalo do Katowic v Polsku, kde bylo možno zažádat o visa [...] Vznikaly problémy s výběrem a dopravou. Ti, kteří nebyli vybráni, zůstali v Polsku, a když vypukla válka, prchali na východ. V Sovětském Svazu byli tlačeni dál na východ k Sibiři. Na začátku sovětsko-německé války se některým podařilo vstoupit do československé armády, ale mnoho jich zůstalo v Rusku a zahynulo.*⁶⁹

V britském státním archivu The National Archive existují dokumenty o této problematické situaci v Katovicích, kde bylo v srpnu 1939 zaregistrováno 1019 uprchlíků z Československa. Britové si zprvu neuvědomovali, že Hermann Field⁷⁰, který se měl o uprchlíky starat, nadržoval převážně jedné politické straně – komunistické. Britskému ministerstvu vnitra, Home Office, byl dokonce z Polska poslán seznam uprchlíků, kterým nemá být vízum vydáno. Byl mezi nimi např. i novinář Rudolf Kopecký (1893–1981). Když se Kopeckému konečně podařilo dostat do Anglie, napsal o tom zprávu pro exilovou vládu.⁷¹

Bělina pod názvem „Vilém Nový své odpovědnosti neunikne“ otiskl v *Listech přátelům* dopis od uprchlíků, kteří uvázli v Litvě:

„Dovídáme se, že do Londýna přijel někdejší tajemník krakovského ‚British Committee‘ pan F. se svým českým tajemníkem panem Novým. Nevíme sice, co tito dva páni v Londýně dělají nebo zamýšlejí, ale prosíme jménem zbytku čs. emigrace, který se po strastiplné cestě zachránil v Litvě, abyste rozhodně zabránili tomu, aby se Mr. F. a Nový vydávali za nějaké zástupce čs. emigrantů [...]

*Když jsme se však po velkých trampotách dostali konečně do Lvova, nebyl tam ani F., ani Nový, vůbec nic nezařídili, a jejich pomocníci dr. M. a pí N. vyhrožovali sociálně demokratickým emigrantům sovětskými úřady a GPU.*⁷²

68 *Listy přátelům*, 12. 5. 1940 a 15. 5. 1940.

69 BRUEGEL, Josephine assisted by ŠIMSOVÁ, Sylva: *Reminiscences – Vzpomínky*. Recorded and edited in London 1998–2001. Bruegel Josephine (1914–1925) lékařka.

70 Hermann Field (1910–?) rozporuplná osobnost; těsně před válkou pomáhal komunistickým uprchlíkům, po válce byl odsouzen v Maďarsku jako západní špion. LEWIS, Flora: *The man who disappeared*. A. Barker, 1965; HUBBACK, avid.: *No ordinary press baron*. Weidenfeld, 1985. Ch. 14 The Field Brothers; FIELD, Hermann & FIELD, Kate: *Trapped in the Cold War: The Ordeal of an American family*. Stanford Univ. P. 1999.

71 The National Archives HO 294/55; HO 294/58; HO 294/15; HO 294/56; KOPECKÝ, Rudolf: *Československý odboj v Polsku v r. 1939*. Rotterdam 1958.

72 *Listy přátelům* ze dne 20. dubna 1942, s. 12.

Útoky ze strany Wenzela Jaksche

Vztahy mezi českými sociálními demokraty, sudetskými sociálními demokraty kolem Jaksche a sudetskými sociálními demokraty kolem Zinnera byly velice složité. Neshody se táhly celou válku. Jakschův dopis Hubertu Ripkovi ze srpna roku 1940 poslouží jako příklad toho, v čem Jaksch viděl problém. Stěžoval si u Ripky, že československá vláda nasadila proti němu lidi jako byli Kögler a Zinner.⁷³ Odštěpení sudetské Zinnerovy skupiny od sudetské Jakschovy skupiny však nebylo způsobeno československou vládou, byla to interní záležitost sudetských sociálních demokratů. Podle hlášení v dokumentech „Special Branch“ v listopadu 1940 odsoudila Zinnerova skupina Jakschovy nedemokratické diktátorské metody, jeho blízký vztah s Otto Strasserem a jeho rezervovaný postoj k Čechům.⁷⁴

Ve své stížnosti označil Wenzel Jaksch za největšího protivníka Josefa Bělinu, který ho pomlouvá jako agenta Otty Strassera (1897–1974), německého pangermánského politika, a jako nepřítele Čechů. Jaksch také kritizoval Bělinu, že jako předák české skupiny v CRTF vzal pod svou ochranu vyloučené členy Jakschovy skupiny.⁷⁵

Útoky za války ze strany komunistů

Ve svých publikacích Josef Bělina soustavně upozorňoval na činnost komunistů mezi uprchlíky. Pravidelně také posílal hlášení o situaci svým anglickým přátelům, z nichž se někteří zdráhali vzít jeho informace vážně. Například o tom, že členové komunistické strany se snažili dostat do uprchlické správy, aby tím získali moc.⁷⁶ Když se některý z uprchlíků nechtěl poddat, bylo mu pohroženo, že bude udán jako nacistický spolupracovník.

Exilová vláda se snažila udržet zdání politické jednoty, což poskytovalo komunistům možnosti rozšiřovat svou oblast vlivu. Lidé v protektorátě si mysleli, že exil je sjednocen. Rudolf Bechyně, jeden z ministrů exilové vlády, o tom uvedl, že „*národní jednota je jako plášť, který zakrývá nešťastné stránky exilového života.*“⁷⁷

V roce 1942 byl v exilovém časopise *Mladé Československo* uveřejněn pod šifrou „VN“ útočný článek, ve kterém se píše: „*Poznal jej [Bělinu – pozn. aut.] totiž každý, jako systematického rozbíječe československé jednoty, neúnavného a vynalézavého původce intrik, rozporu a rozkolů, metodického organisatora protisovětských kampaní.*“⁷⁸

73 Hubert Ripka (1895–1958), národně socialistický politik; Franz Kögler (1891–1983), sudetský sociální demokrat; Josef Zinner (1894–1961), sudetský sociální demokrat.

74 The National Archives KV 2/2719 120ey 7/11/40.

75 BRANDES, R.: *Der Weg zur Vertreibung 1938–1945*. Oldenbourg, München 2001.

76 The National Archives KV 12714 3a 14/12/39.

77 BECHYNĚ, Rudolf: *Před návratem domů*. The British Library ADD 74983 f 19–23.

78 *Mladé Československo* z 1. 2. 1942. *Mladé Československo* (1941–1943), časopis exilové organizace stejného jména.

Mirka Vilímová zanechala na listu papíru připojenému k výstřižku z časopisu poznámku, že tento článek napsal Vilém Nový, komunistický novinář a politik, který trávil válku v emigraci v Londýně.⁷⁹ Před příchodem do Londýna byl asistentem Hermannu Fielda mezi československými uprchlíky v Polsku.

Problémy s návratem do vlasti

Už ve svém prvním dopise po návratu z nacistického vězení⁸⁰ napsal Blažej Vilím Josefu Bělinovi do Londýna:

„Byl jsem zklamán, když jsem Tě nenašel v Praze mezi ostatními, kteří se vrátili [...] Víš, že jsem byl vždycky rovný, a proto také věř, že zprávy o Tobě zde jsou vesměs nepěkné. Neměl jsem ještě čas zabývat se všemi těmi drby a oddělit pravdu od špinavých pomluv.“⁸¹

Bělina se snažil vysvětlit, proč jeho poválečný návrat je pro některé lidi nežádoucí:

„[...] že prý jsem tady příliš načichl k anglickému fašismu, a že se proto nevrátím, a podobných řečí více. I když tu jistě je u těch, kdo je rozšiřují, přání otcem myšlenky – neboť sám jsem nikomu neřekl, že se nechci vrátit, a naopak už po měsíce o návrat usiluji – tedy je to všechno jistě příznačné. Zde by jistě byli značně překvapeni, kdyby se dověděli, že britská dělnická strana je fašistická.“⁸²

Svou první poválečnou návštěvu v Československu v září 1945 popsal Bělina v *Listech přátelům*:

„Nejsem básníkem a nebudu proto líčiti pocity, jež se člověka bezděčně jímají, když po dlouholetém odstupu se opět vrací do staré vlasti. Do vlasti, která prošla peklem téměř nepředstavitelného utrpení, vystavené nejhroznějšímu teroru, ale i pokušení, ležící dnes na výspě, co bychom nazvali okruhem západního myšlení, jak politického a hospodářského, tak i kulturního.“

Když jsem dne 8. března 1939 odcestoval, na týden z ruzyňského letiště, netušil jsem, že zahajuji nejdější týden svého života, a že potrvá téměř šest a půl roku, než opět zakroužím nad mezitím osvobozenou republikou.“⁸³

Během návštěvy v Československu však útoky na sociálního demokrata Josefa Bělinu i po válce pokračovaly. V dopise, psaném v pražském hotelu Alcron, napsal Blažej Vilímovi: *„[...] V. Majer⁸⁴ mi sdělil, že zde prý kolují pověsti o tom, že jsem se prý zúčastnil schůze, kde vystupoval posl. W. Jaksch, a že jsem se tam prý zúčastnil štvání proti republice [...] Jaksch se také v Blackpoolu vůbec ani neobjevil.“⁸⁵*

79 CHURÁŇ, Milan a kol: *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*. Libri, Praha 1998. Nový Vilém (1904–1987), komunistický politik.

80 Byl zatčen gestapem v únoru 1940 a vězněn až dokonce války v německé káznici.

81 Vilímův dopis Bělinovi ze dne 2. 6. 1945. British Library 74983 f 27–29.

82 Bělínův dopis Vilímovi ze dne 27. 7. 1945. British Library 74983 f 31.

83 *Listy přátelům*, srpen–září 1945, č. 89 a 90.

84 Václav Majer (1904–1972), sociálně demokratický politik.

85 Bělínův dopis Vilímovi ze dne 3. 9. British Library 74983 f 33.

Pres tyto pomluvy Josef Bělina přijel do Prahy znovu – v říjnu roku 1945.

Do Británie se vrátil 4. listopadu 1945.⁸⁶ Počátkem prosince 1945 byl zrušen Československo-britský úřad práce v Londýně. V té době měl Josef Bělina asi finanční potíže. Na jaře 1946 napsal předsednictvu strany dokument, ve kterém vypočítává svou činnost:

„Od té doby působím v Londýně jako volný novinář, vydávaje jednak dvakrát týdně anglický bulletin, obsahující hlavně nekomentované zprávy z hospodářského a sociálního života Československé republiky, jednak jako dopisovatel amerických, kanadských, belgických a švýcarských časopisů.“⁸⁷

NOVÝ CEST. PAS	PRODLOUŽENÍ	ROZŠÍŘENÍ
Platí k cestě do (přes)		
všechny státy světa		
..... a zpět		
na dobu do ..... 24/5 1947.		
Podrobné uvedení účelu cesty:		
Doklad o nutnosti cesty:		
.....		
<u>Osobní doklady:</u>		
Cest. pas čís.	vydaný	.....
Osvědčení o stát. občanství čís.	.....	ze dne .....
.....	vydané	.....
Domovský list čís.	vydaný MNV v	dne .....
Křestní (rodný) list čís.	vydaný (far. úř.) v	dne .....
Oddací list čís.	vydaný	dne .....
Bytová přihláška ze dne	.....	.....
Osvědčení o národní spolehlivosti		
vydané ONV (MNV) v	číš.	dne .....
<u>Vojenské doklady:</u>		
Roč. odv.	voj. knížka	hodn. a branný poměr .....
voj. prostředník	.....	.....
Osvědčení - souhlas - doplň. okr. velit. v	.....	ze dne .....
Výměna starého pasu za nový.		
		 ..... Podpis úředníka.

Josef Bělina – výměna pasu za nový, platnost do 24. května 1947.

86 The National Archives HO 294/548.

87 Bělinův dopis Fierlingerovi (představenstvu strany ze dne 9. 4. 1946). British Library 74983 f 37–9.

Rozpolcenost nového exilu po roce 1948

Když Blažej Vilím uprchl po únorovém puči do Londýna, byli mu tam Josef Bělina a jeho žena oporou. O exilovém životě neměl Bělina žádné iluze, příteli Vilímovi napsal: „[...] tak jste tady zítra čtvrtý den a už jsi viděl trochu té rvavosti [...]“⁸⁸

V periodiku *Čas* se v roce 1949 píše: „Dnes, po málo letech, kdy naše svoboda byla opět zničena, teprve markantně vychází najevo, jak Bělina přesně viděl kupředu, jak vývoj odhalil Fierlingry a Laušmany,⁸⁹ se kterými Bělina udatně bojoval, i když to byli vůdcové jeho strany, a jak mu, bohužel, události daly za pravdu.“⁹⁰

Josef Bělina.

/Fotodokumentace v příspěvku:

NA, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1941–1950 (PŘ 1941–1951), kar. 402, sign. B 1114/6 BĚLINA Josef; tamtéž sign. 1116/4 BĚLINOVÁ Emilie.

Výběr Patrik Virkner./

88 Bělinův dopis Vilímovi ze dne 21. 3. 1948. British Library 74983 f 44.

89 Zdeněk Fierlinger (1891–1976), Bohumil Laušman (1903–1963), sociálně demokratičtí politici.

90 *Čas* vol. 1 no. 2–3 6/49, p. 9.

Korespondence nalezená v archivech:

- BL – British Library, 90 Euston Road, London NW1 2DB, United Kingdom
HAIS – Archiv české strany sociálně demokratické, Hybernská 7, 110 00 Praha 1
LHASC – Labour History Archive & Study Centre, 103 Princess Street,
Manchester M1 6DD
NA – The National Archives, Kew, Surrey TW9 4DU, United Kingdom
TUC – Trade Union Congress Archive, Modern Records Centre, University Lib-
rary, University of Warwick Coventry, CV4

Fotokopie některých dokumentů jsou v ČSDS⁹¹ – www.csds.cz

Acknowledgement / Poděkování:

The British Library, 90 Euston Road, London NW1 2DB, United Kingdom
The National Archives, Kew, Richmond, Surrey, TW9 4DU, United Kingdom
Trade Union Congress Papers, Modern Records Centre, University Library,
University of Warwick, Coventry CV4 7AL, United Kingdom
Labour History Archive & Study Centre, People's History Museum, Head Office
103 Princess Street, Manchester M1 6DD, United Kingdom

---

91 ČSDS je obecně prospěšná společnost zabývající se dějinami domácí a exilové antitotalitní rezistence v éře komunistického Československa (1948–1989).